

Vận dụng yếu tố văn hóa Trung Hoa trong hoạt động dạy học tiếng Trung

Đào Thị Thu Dung

ThS.Trung tâm Hán ngữ Khai Tâm

Received: 9/7/2024; Accepted: 14/7/2024; Published: 17/7/2024

Abstract: Chinese contains rich cultural information and is an important factor affecting learners' acquisition of Chinese. The issue of teaching strategies suitable for promoting Chinese culture in cultural teaching has always been of interest and research to the industry. Chinese language teaching needs to make worthy contributions in the new era, and the proposal of cultural teaching is an inevitable trend in the process of developing Chinese language teaching in Vietnam. This article focuses on Tet culture. China as an example for analysis and recommendations on incorporating Chinese culture in Chinese language teaching. Hopefully this article will bring some inspiration for teaching Chinese in Vietnam, thereby contributing to improving the effectiveness of teaching and learning Chinese.

Keywords: Chinese language teaching, Chinese culture, application

1. Đặt vấn đề

Cổ giáo sư Ngôn ngữ học người Mỹ Edward Sapir đã từng nói: “Có cái gì đó đằng sau ngôn ngữ; ngôn ngữ (NN) không thể tồn tại nếu không có văn hóa”. Palmer cũng từng nói: “Ngôn ngữ và văn hóa bổ sung cho nhau, chúng có thể hỗ trợ và truyền cảm hứng cho nhau”. Có một mối liên hệ không thể tách rời giữa NN và văn hóa. NN của mỗi dân tộc được hòa nhập vào lịch sử và văn hóa đặc trưng của dân tộc đó. Vì vậy, khi học một NN, không chỉ phải học cách phát âm, từ vựng và ngữ pháp mà còn phải tìm hiểu nền văn hóa sâu xa đằng sau NN đó. Chỉ bằng cách này, người học mới có thể hiểu rõ hơn về văn hóa NN đích và hòa nhập hơn nữa với quốc gia đó.

Việc dạy tiếng Trung và dạy văn hóa Trung Hoa cần phải được tích hợp trong một thể thống nhất. Dạy tiếng Trung mà không có yếu tố văn hóa Trung Hoa chẳng khác gì “Nước không nguồn, cây không rễ” và không thể đạt được mục đích quan trọng là dạy NN tập trung vào chức năng giao tiếp. Việc kết hợp một lượng nội dung văn hóa phù hợp có thể giúp học sinh (HS) hiểu rõ và nắm vững cách sử dụng các từ trong các ngữ cảnh khác nhau, đồng thời phong phú hóa nội dung giảng dạy NN.

Giảng dạy tiếng Trung, đặc biệt là giảng dạy văn hóa, đối mặt với nhiều thách thức. Việc giảng dạy văn hóa Trung Hoa đang trở thành trọng tâm nghiên cứu trong cộng đồng học thuật. Bài viết này phân tích tầm quan trọng của việc giảng dạy văn hóa trong giảng dạy tiếng Trung, đưa ra những kiến nghị về việc lồng ghép văn hóa Trung Quốc trong giảng dạy.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Ý nghĩa của việc đưa yếu tố văn hóa trong giảng dạy tiếng Trung

Đưa yếu tố văn hóa vào trong giảng dạy tiếng Trung sẽ giúp cho người học hiểu được văn hóa Trung Hoa, nâng cao khả năng giao tiếp liên văn hóa, tránh được những xung đột không đáng có về văn hóa giữa người Việt Nam và người Trung Quốc. Nếu giao tiếp liên văn hóa giữa các cá nhân chỉ dừng lại trên bề mặt của NN và bỏ qua văn hóa “ngầm” chứa đựng trong ngôn ngữ, thì những rào cản trong giao tiếp liên văn hóa sẽ đè lên người giao tiếp và ảnh hưởng đến hiệu quả của giao tiếp liên văn hóa. Bản thân NN cũng là một hiện tượng văn hóa trong giao tiếp hàng ngày, một số từ ngữ, hành vi hàng ngày của người Trung Quốc vẫn còn gây nhầm lẫn cho người học tiếng Trung. Ví dụ trong văn hóa tặng quà của người Trung Quốc, người Trung kiêng kị tặng nhau quả lê, mũ có màu xanh, ô, đồng hồ, vv. Nếu người học tiếng Trung không nắm bắt được những kiêng kị trong văn hóa tặng quà trên thì sẽ gây xung đột văn hóa, ảnh hưởng đến quá trình giao tiếp liên văn hóa. Khi nội dung văn hóa được đưa vào trong quá trình giảng dạy, người học sẽ trải nghiệm được sức hấp dẫn của văn hóa Trung Quốc, từ đó kích thích động lực và tạo hứng thú cho việc học tiếng Trung.

2.2 Đưa yếu tố văn hóa trong giảng dạy tiếng Trung tại Việt Nam- lấy Tết cổ truyền Trung Quốc (春节) làm ví dụ

2.2.1 Những vấn đề tồn tại trong việc đưa văn hóa Tết Trung Quốc vào giảng dạy tiếng Trung tại Việt Nam

(1) PP giảng dạy văn hóa còn đơn điệu

Trên thực tế, vẫn còn nhiều GV sử dụng các PP giảng dạy truyền thống khi dạy văn hóa Tết Trung Quốc trên lớp. GV giải thích nội dung văn hóa Tết trong tài liệu giảng dạy và GV ít khi sử dụng phương thức đa phương tiện để giảng dạy. Cách dạy này khá nhàm chán, sẽ khiến người học mất hứng thú học tập.

Năng lực giảng dạy văn hóa Trung Hoa của GV đóng vai trò rất quan trọng trong việc giảng dạy tiếng Trung ở Việt Nam. Một GV tiếng Trung xuất sắc không chỉ phải nắm vững kiến thức ngôn ngữ Trung Quốc, mà còn phải nắm vững kiến thức về văn hóa truyền thống Trung Hoa.

(2) Tài liệu giáo trình liên quan đến yếu tố văn hóa Tết Trung Quốc chưa phong phú

Mặc dù các sách giáo khoa tiếng Trung chính thống hiện nay có giới thiệu về văn hóa Tết của Trung Quốc, nhưng vẫn chưa đủ toàn diện. Lấy cuốn “汉语教程” do Nhà xuất bản Đại học Ngôn ngữ và Văn hóa Bắc Kinh xuất bản làm ví dụ, bài 17 tập 2 chỉ dùng hai đoạn văn ngắn để giới thiệu về phong tục Tết Trung Quốc là dán câu đối và dán chữ “福” ngược. Nguồn gốc, truyền thuyết, các phong tục dân gian khác nhau, nghi thức lễ hội và ý nghĩa văn hóa của Tết không được đề cập. Nếu có thể giới thiệu một cách có hệ thống trong giáo trình thì có thể giúp HS đi từ những kiến thức ít ỏi đến hiểu biết sâu sắc. Chính vì nội dung trong giáo trình chưa đủ phong phú, cho nên HS chưa có thể nắm rõ về văn hóa ngày Tết Trung Quốc được.

2.2.2 Những kiến nghị về việc đưa yếu tố văn hóa Trung Hoa vào giảng dạy tiếng Trung

2.2.2.1 Kiến nghị đối với nhà trường

Cải thiện việc thiết kế khóa học

Thứ nhất, Nhà trường nên cải tiến nội dung chương trình học. Nhà trường nên chủ động tối ưu hóa hệ thống chương trình giảng dạy, tiến hành xây dựng chương trình giảng dạy văn hóa Trung Hoa một cách hiệu quả và hợp lý, làm cho nội dung giảng dạy văn hóa Trung Quốc của nhà trường ngày càng phong phú hơn.

Thứ hai, Khi xây dựng nội dung môn học, nhà trường không nên thiết kế vấn đề quá khó hoặc quá nhiều từ mới. Các khóa học về văn hóa Trung Quốc cần đảm bảo tính thú vị, thoải mái để tránh khiến học viên cảm thấy nhàm chán. Nội dung bài học về văn hóa Trung Quốc cần có độ khó phù hợp với HS. Cần nỗ lực và nghiên cứu nhiều hơn để các lớp học về văn hóa Trung Quốc trở nên thú vị.

Thứ ba, Tăng cường phản hồi giảng dạy. Trong

quá trình xây dựng chương trình giảng dạy, các trường cần liên tục tăng cường công tác phản hồi về việc giảng dạy văn hóa Trung Quốc. Thông qua kết quả phản hồi, có thể cải thiện hơn nữa chương trình giảng dạy văn hóa Trung Quốc, đảm bảo rằng hệ thống chương trình giảng dạy có giá trị lâu dài.

Bổ sung hoạt động ngoại khóa

Nhà trường có thể tổ chức các hoạt động liên quan đến văn hóa Tết của người Trung Quốc, chẳng hạn như tổ chức cho HS tham gia các cuộc thi với chủ đề tìm hiểu về Tết truyền thống Trung Quốc, ví dụ thi làm các món ăn truyền thống ngày Tết, thi viết câu đối bằng tiếng Trung, trang trí không gian lớp học theo chủ đề Tết Trung Quốc, hoặc các chương trình văn nghệ chuyên đề Tết Trung Quốc v.v. Thông qua các hoạt động ngoại khóa giúp tăng sự tích cực nhiệt tình của HS trong việc tìm hiểu văn hóa Tết Trung Quốc. Ngoài ra, nó có thể giúp người học hiểu biết hơn về ý nghĩa văn hóa phong phú của Tết Trung Quốc.

2.2.2.2 Kiến nghị đối với GV dạy tiếng Trung

Sử dụng đa phương tiện trong giảng dạy

Việc thúc đẩy và ứng dụng khoa học và công nghệ hiện đại trong giảng dạy trên lớp sẽ nâng cao đáng kể sự hứng thú và tính linh hoạt của việc dạy tiếng Trung, đồng thời là một cuộc cách mạng mới trong PP giáo dục hiện đại. Trong thực tiễn giảng dạy văn hóa, khi giảng dạy nội dung văn hóa Trung Quốc cho người học, các PP đa phương tiện được sử dụng rộng rãi như PPT, video hoặc âm thanh để hỗ trợ giảng dạy sẽ giúp tăng hứng thú trong học tập cho HS, đồng thời HS sẽ hiểu sâu hơn về kiến thức, hiện tượng văn hóa.

Sử dụng PP so sánh

Người học tiếng Trung với nền tảng văn hóa khác nhau chắc chắn sẽ gặp phải những xung đột văn hóa và các vấn đề học tập do sự khác biệt về văn hóa và khác biệt về tư duy. Vì vậy, một trong những điều quan trọng là so sánh văn hóa Trung Quốc và Việt Nam, khiến cho người học có thể hiểu sâu hơn về văn hóa Trung Quốc, đồng thời hiểu biết về điểm giống nhau và khác nhau giữa Việt Nam và Trung Quốc, để tránh những hiểu lầm có thể dẫn đến sự chuyển di tiêu cực của văn hóa Việt Nam sang văn hóa ngôn ngữ đích.

Lấy văn hóa Tết làm ví dụ, mặc dù vẫn còn những khác biệt khi so sánh văn hóa Tết của hai nước nhưng chúng ta có thể thấy một số điểm tương đồng của hai nước: có phong tục quét dọn nhà cửa, ăn cơm tất niên, phong tục thờ cúng tổ tiên, v.v. Nhưng ngay

cả trong số những điểm tương đồng này cũng có thể thấy những điểm khác biệt. Mặc dù Tết Việt Nam bị ảnh hưởng bởi văn hóa Trung Hoa nhưng cũng có những nét độc đáo riêng.

Sử dụng PP giao nhiệm vụ

PP giao nhiệm vụ có nghĩa là GV phải thiết kế các tình huống dạy học cụ thể dựa trên tài liệu giảng dạy, giao nhiệm vụ cho HS, kích thích sự hứng thú của HS, đưa HS vào từng nhiệm vụ học tập cụ thể theo thiết kế của GV. Thiết kế nhiệm vụ có thể bao gồm tranh luận chủ đề, đối thoại tình huống, v.v.

Ví dụ khi giảng dạy nội dung văn hóa Tết Trung Quốc, GV có thể yêu cầu HS chuẩn bị video giới thiệu về Tết Trung Quốc và Tết Việt Nam, bao gồm nguồn gốc, tập tục, văn hóa ẩm thực, đồng thời yêu cầu HS so sánh Tết Việt Nam và Trung Quốc.

Nâng cao trình độ hiểu biết văn hóa Trung Quốc của bản thân

Thứ nhất, GV phải luôn có ý thức cao về việc học, phải nhận thức rõ ràng tầm quan trọng của việc tự học, tự trau dồi. Tích cực tham gia các dự án đào tạo giảng dạy văn hóa, không ngừng tìm tòi những nội dung, phương pháp và khái niệm giảng dạy văn hóa mới để nâng cao trình độ hiểu biết văn hóa Trung Quốc của bản thân.

Thứ hai, trau dồi kiến thức về văn hóa Trung Quốc. Ngoài việc có kiến thức và năng lực giảng dạy tiếng Trung vững chắc, GV còn phải có hiểu biết sâu sắc về Trung Quốc. Về những điểm tương đồng và khác biệt giữa văn hóa Trung Quốc và Việt Nam, GV phải nắm vững nhiều kiến thức và hiểu sâu sắc nội hàm của văn hóa Trung Hoa. Chỉ bằng cách này, GV mới có thể giúp HS Việt Nam hiểu được văn hóa của người Trung .

Thứ ba, GV nên thường xuyên giao lưu học hỏi và xin lời khuyên từ những GV lớn tuổi, kinh nghiệm giảng dạy lâu năm, vì GV có kinh nghiệm giảng dạy lâu năm sẽ có kinh nghiệm giảng dạy phong phú hơn, từ đó tích lũy kinh nghiệm giảng dạy văn hóa cho bản thân và nâng cao năng lực giảng dạy văn hóa.

2.2.2.3 Kiến nghị đối với giáo trình giảng dạy

Về việc lựa chọn nội dung văn hóa Tết Trung Quốc vào giáo trình, người biên soạn nên viết thêm các nội dung về Tết của người Trung Quốc như: nguồn gốc và các truyền thuyết liên quan về Tết, ẩm thực Tết của Trung Quốc, phong tục tập quán đặc sắc của các tỉnh và thành phố của Trung Quốc, những điều cấm kỵ trong văn hóa Tết Trung Quốc và các nội dung khác. Ngoài ra, có thể biên soạn thêm nội dung về sự khác biệt văn hóa Trung Quốc và Việt Nam trong dịp Tết.

Trong phần bài tập của giáo trình, người biên soạn có thể thiết kế một số hoạt động cho HS. Hoạt động của học sinh có thể được chia thành hai loại: hoạt động thực tế và hoạt động trong lớp học. Về hoạt động lớp học, người biên tập có thể thiết kế các hoạt động sau: HS được phân vai và thực hành mua sắm những đồ dùng cần thiết cho ngày Tết hoặc viết câu đối; Về hoạt động thực tiễn, người biên soạn có thể thiết kế các hoạt động sau: Làm sủi cảo, chuẩn bị vật phẩm trang trí Tết v.v. Thông qua các hoạt động này, người học có thể hiểu sâu hơn về văn hóa Trung Quốc và cải thiện kỹ năng giao tiếp tiếng Trung của mình.

Khi biên soạn giáo trình cần phải sắp xếp theo từng giai đoạn, cấp độ. Nội dung văn hóa Trung Hoa khá phong phú và đa dạng nên người biên soạn cần lưu ý đến đối tượng học và mục tiêu của giáo trình để thiết kế cho phù hợp. Đối với giáo trình giảng dạy ở giai đoạn sơ cấp, khi biên soạn cần sử dụng các từ ngữ, hình ảnh tương đối đơn giản để trình bày. Đối với giáo trình dành cho giai đoạn trung cấp và cao cấp, những người dùng này đã cơ bản hiểu được những kiến thức cơ bản về văn hóa Trung Quốc; vì vậy, việc biên soạn giáo trình giảng dạy không nên quá sơ sài.

3. Kết luận

Trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay, mục tiêu của dạy học tiếng Trung là nâng cao KN giao tiếp của người học, đặc biệt là KN giao tiếp liên văn hóa. Văn hóa Trung Quốc được coi là một yếu tố không thể thiếu và quan trọng trong hoạt động giảng dạy tiếng Trung. Hiểu biết về văn hóa Trung Quốc không chỉ mang lại hiệu quả giao tiếp mà còn giúp người học tránh được hiện tượng “sốc văn hóa” khi thực sự giao tiếp với người Trung Quốc. Hiểu được những quy luật tất yếu trên, nhà trường, GV và người biên soạn giáo trình cần chú trọng việc lồng ghép kiến thức văn hóa Trung Quốc vào lớp học để đạt được hiệu quả giảng dạy tốt nhất, trong đó văn hóa Tết Trung Quốc là một phần không thể bỏ qua.

Tài liệu tham khảo

[1] La Thường Bồi (2003), Ngôn ngữ và văn hóa. NXB Đại học Bắc Kinh (Bản tiếng Trung)(罗常培.语言与文化[M]. 北京大学出版社, 2003 年, 第 01 页)

[2] Trần Lí Khánh (2024), Từ ngữ văn hóa trong giảng dạy tiếng Trung. NXB Tạp chí Quốc học(bản tiếng Trung)(陈李庆.浅析对外汉语教学中的汉语文化词[J].国学, 2024, 12(2):7.)